

Benissanet, p. 25).

L'etimologia germànica explicada a dalt, generalment acceptada, no presenta dubtes ni dificultats («gàllic» en *AlcM* és mera errada, repetida en altres articles d'aquest llibre). No hi ha ni el més petit pre-⁵text per suposar —com voldria Wartburg— que el català vagi rebre aquest mot de la llengua d'oc. El mot devia passar des del fràncic, parlat encara per Carlemany i Lluís el Piadós, i des dels nobles i tropes que l'enronraven, als habitants de la Marca, en els temps de la reconquesta de Barcelona i Girona.⁵ El ric i primerenc descabdellament autòcton de *buc* en català demostra un mot de més fondes arrels encara que a França mateix.

DERIV.: *Buga* 'rusc d'abelles' en els dos vessants de l'Albera: a la Menera i a Colera (1958, 1959; *AlcM*: Arles i Maçanet de Cabrenys). *Bugallar* (*bugèlâ*) 'abellar, conjunt de bucs': «mes tu, mon amiga, vas d'ací d'allà: / ara és una ametlla, oblidada en l'aibre, / ara és una rosa; el teu braç s'enlaira, / i ets com una abella d'aquell *bugallà*» (J. Seb. Pons, *Mati de Sant Roc*, v. 42, c. 1915-19), en tot el dialecte rossellonès, Alta Cerdanya, Llar, Nyer, Conat, Eus, St. Marçal (1959-60);⁶ *bugallot* 'eixam vagabund que forma el grup d'abelles que vol eixamenar', Vallespir (la Menera, 1959). *Buguera*, 'canal que corre al llarg del buc d'una barca'.

Esbucar, mallorquí 'enderrocar' (pròpiament ensorrar un buc d'edifici) [1840, *DFgra*. «destruir, echar a perder; tomar edificios, demoler; espenyar sabates, vestit; romper»]: «la llengua del Laci / m'ensenyava un reverend / --- i abans que encetés l'Horaci / n'*esbucaren* el convent», Marian Aguiló, 1950-5, *Antol. Poèt.*, 1975, 31. «I encara no manca / penjat a la branca, / un tros de la corda de l'engronsadora, / com trista penyora, / despulla podrida d'un món *esbucat*. / Faune mutilat / ---», Joan Alcover, *La Reliquia*, v. 45; només mall., on el sento pertot: *i sa boal s'esbucà*, Estellencs, però *ara sa casa s'ha esbucada...*, Consell, de Binifaubell *ja només resten tres o quatre cases esbucades*, Sencelles, 1963, *Sa Torre Esbucada* dalt de la serra damunt Cala Rajada (i anàlogament Valldemossa, Marratxí, Santanyi); *esbucament*.

Trabucar [S. XIII] ja en Guillem de Cervera trobem *trabucança* 'trabucament, acció de bolcar', ací amb el valor de 'barrejadissa, pertorbació de valors': «*trabucansa* de gents ve per mal regidor; / bos e mals, noyriments / ensenyon li senyor» [115a]; el verb apareix en una lleu variant ja en les *VidesR* de fi S. XIII: «lo primer casec a la baxesa, él ergulós de la gran lud, enayxí l'ome, car temec, primer *tribucà* [que després el mateix copista va esmenar en *entribucà*] a la baxesa», f° 169v2 (traduint «primus ad ima ruit, magna de luce, superbus sic homo cum timuit, primus ad ima ruit», ed. Gr., 581.19); passatge també traduït més tard, i amb altres canvis, en altres textos catalans: «lo diable dix —yo-m metré en la cadira e seré semblant a Déu—. E nostre Senyor *trabucà* l del siti», *Questa Graal*, 83; «los martells e los picons e los parpals, los quals los alts murs e duras ro-

chas, e los *trabucats* balsos rompan», S. XIV, *Corbatxo* (BDLC XVII, 103).

En un poeta mallorquí dels més notables del S. XV, N. Salcet: «som jo sola, *trebucada*, / sots la roda de fortuna: / som jo sola, subjugada, / ciutat més desventurada / sots l'esphera de la luna / --- som jo *trebucada* nau / qu'en lo fons tira sens vies: / o vos, omnes, qui passau, / jo me n'entre si-m mirau: / *ecce jam declinat dies*» (JMBover, *BiEscrBal.* II, 340.3.1, 5.6). Text que ens ilustra sobre l'ús originari del mot, que es referí de primer, sobretot, a la nau, el buc de la qual caggiren. En Jeroni Pujades, a. 1609, és transitiu: «un fibló de vent --- tota aquella parabanda que li vingué a l'enfront *trabocà* sobre de la isglésia» (*Dietari* II, f° 132); «un vol ruc, un altre rica, / un vol mul, l'altre cavall, / un va amunt, altre davall: / per això el món no *trabuca*», glosa mallorquina. És el mateix mot que l'oc. ant. *trabucar* (fi S. XII, Arnaut Daniel, G. de Tudela, PSW, ho escriuen *tre*). Veg. FEW I, 600-17.

Trabucament [VidesR: «lo meu *trebucament*, 72v2, traduint ll. *ruina*; 18r2, on el ms. B ja porta *trebucament*, grafia deguda a l'etim. pop. que hi veu un derivat de *boca*]. *Trabuc* [c. 1290, Desclot, «màquina de guerra a manera de catapulta, que trabucava grans pedres i altres pesants projectils»; 'peça d'artilleria de bombardeig', mj. S. XV; 'arma de foc curta i de boca acampanada', 1803, Belv., i ja en cançons populars del S. XVIII]; *trabucaire* [1820, guerra dels trabucaires].⁸ *Trabucada* [1840, DFig.]. *Trabucadora* [S. XV, *Fiameta*]; *trabucant* [S. XIV, *Marsili*]; *trabuquer* [1472, Jo Esteve]. *Trabuquet* [S. XIII, Jaume I, Desclot, Llull].

¹ BDC III, 123. Generalment el mot passa a la toponímia en combinacions com *Camp dels Bucs*, i encara més *Roc dels Bucs*, on posaven un abellar vora un greny rocós, en posició airejada i amb fàcil accés de l'insecte a la vegetació de tots dos vessants. —² La fraseologia, però, indica que *buc* s'havia usat, abans, també més al Nord en terres valencianes, almenys en l'actual zona de *colmena* i a la Plana de Castelló. *Posar-se en un buc* 'en un compromís, en situació difícil', imatge usada en l'ambient suburbial de la capital, p. ex. en el llibret de falles, *Pensat i Fet*, 1952, 28; a la Plana de Castelló *no ficar-se en bucs* «en coses que no li importen a u», «¿on anava ell, menut, estevat i tot derrenclit, a ficar-se en bucs?», Sz. Gozalbo, *Bolangera de Dimonis*, p. 95. El qui es fica en un rusc el crucificaran o mataran a picades. —³ Detalls en Meyer, VKR VI, 73, que l'observà en quinze localitats de la zona N. de Tolosa; FEW I, 601a7-9. Fins a la ratlla catalana de les Corberes: *de boets* 'ruscos d'abelles' sento en el parlar llenguadocià catalanoide de Vingrau (1960). —⁴ Descrivint una tornada de les barques de pesca: «issen veles, y a la platja / --- / crits de *llus* y de *lubarro* / s'ouhen dins de cada buch», Pitarra, c. 1865, *Gra y Palla* (*Singlots Po.* II, 214). —⁵ Val a dir, però, que la llengua d'oc va donar joc espontani al mot, per la seva banda. Allí també hi ha noves accepcions. Per exemple, en